

Görkəmli ədəbiyyat adamları Kamal Talıbzadə haqqında

Səməd VURĞUN

Xalq şairi

Mənca, elmin və alimin ən yaxşı sifəti onun mövzuya açıq fikirlə, doğru münasibətlə yanaşma bilməsidir. Kamal Talıbzadənin kiçik məruzəsini dinləyərkən, gəncliyimizin arasında böyük ümidlər verən gənc bir tədqiqatçını gözümüzün qarşısında canlandırma bildik, Kamal Talıbzadənin "Abbas Səhətin həyat və yaradıcılığı" adlı əsəri zəngin mənbə və sənədlərə istinadən yazılmışdır. O, Səhət haqqında bir sıra məlum olmayan sənəd və faktları üzə çıxara bilmişdir... Səhət bizim milli şeir dilimizdə Vaqif və Vidadidən sonra saf dildə yazan ən görkəmli bir şairdir. Səhətin qəliz dildə yazılmış şeirləri hakim dairələrin təsiri altında yazılmışdır. Abbas Səhətin əsərləri bizim şeirimizin ən gözəl incilərindən biri olduğuna görə, Talıbzadə Kamalın da bu əsərini biz alqışlayır və onun gözəl bir tədqiqat əsəri olduğunu qeyd edirik.

K.Talıbzadə, Mirzəğa Quluzadə, Məmməd Arif, Mir Cəlal, Həmid Araslı, Məmməd Hüseyin Təhməsin.

Mir Cəlal PASAYEV

Professor, Əməkdar elm xadimi

"XX əsr Azərbaycan ədəbi tənqidi" əsərində müəllif əsrimizin əvvəllərində ədəbi həyatın müstəqil bir sahəsinə çevrilən ədəbi tənqidin ilk tarixini yaratmışdır.

"XX əsr Azərbaycan ədəbi tənqidi"
adlı doktorluq dissertasiyasına
rəsmi opponent rəyindən.
1965

Məmməd Arif DADASZADƏ

Akademik

"XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan ədəbi tənqidi" monoqrafiyasının əsl qiyməti onun zəngin, yeni material və sənədlərə istinadən yazılaraq o dövrün ədəbi həyatı zəminində tənqidin mövqeyini doğru müəyyənləşdirə, onun respublika ədəbi fikri inkişafı ilə əlaqələndirə bilməsidir. Təhlil olunan məsələlərin dərinliyi, elmi-nəzəri qonaqların ciddiliyi və dəqiqliyi ilə seçilən bu əsər, şübhəsiz, müasir Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığının nailiyyəti hesab olunmalıdır.

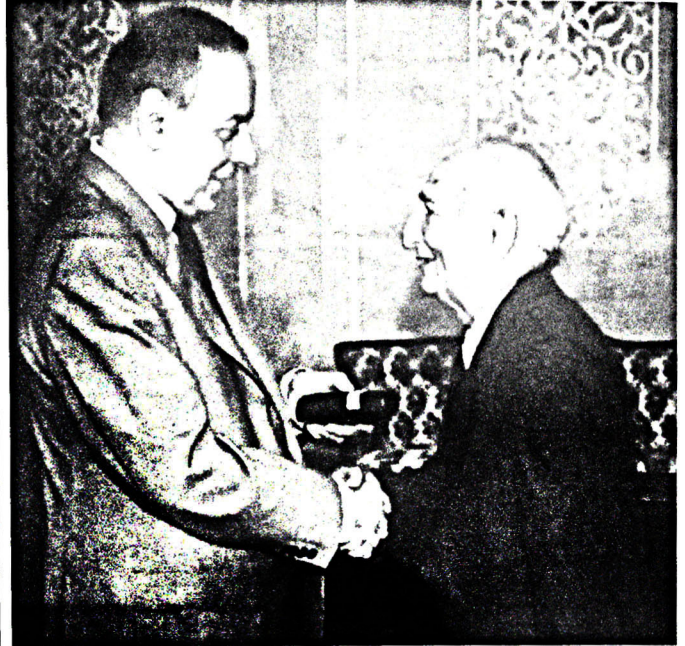
Kamal Talıbzadənin
şəxsi arxivindən
1965

Mehdi HÜSEYN

Xalq yazıçısı

Kamal Talıbzadənin müdafiəyə təqdim etdiyi "Abbas Səhətin həyat və yaradıcılığı" dissertasiyasında müəllif, bacarıqca sitatları az götürmüş və ondan bacarıqla istifadə etmişdir. Əsər elmdir, bəzi kiçik nöqsanlar da ifadə nöqsanlarıdır. Əsərin dili səlisdir ki, bu da dissertasiyaya xüsusi bir parlaq verir. O, ədəbi hadisələrə çox ayıq və tənqidi yanaşma bilmişdir. Müəllif mövzu seçməkdə də müvəffəq ola bilmişdir. Səhətin dili haqqında sadə dil demək və qəti hökm vermək, əlbəttə ki, doğru deyildir. Abbas Səhətin özündə ideya aydınlığı olmadığı kimi, onun əsərlərində bu dil və üslub müxtəlifliyi də hiss oluna bilər... Dissertasiyanın istedadlı bir tədqiqatçının ölümdən çıxdığına insan inanır. Müəllif əsərdə müəqabil əlaqələri də düzgün verə bilmişdir.

"Abbas Səhətin həyat və yaradıcılığı"
mövzusunda namizədlilik dissertasiyasının müdafiəsindəki çıxışından
10 iyul 1949-cu il

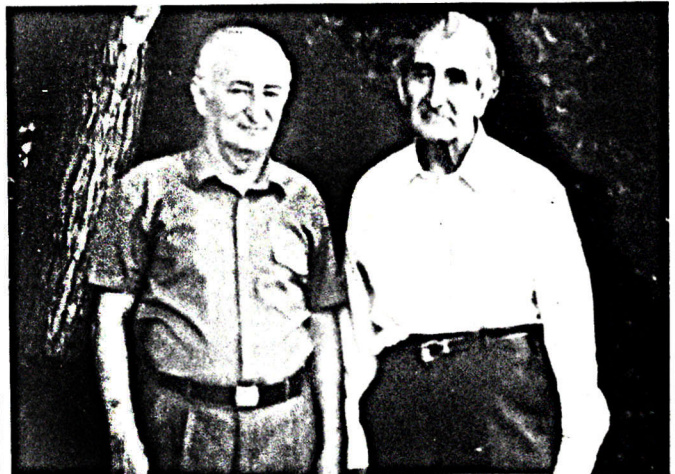

Ulu öndər Heydər Əliyev Kamal Talıbzadəyə "Şöhrət" ordeni təqdim edərkən. 1998

Mirzə İBRAHİMOV

Akademik

Əziz Kamal! XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan ədəbi tənqidi" adlı elmi-tədqiqat əsərini gec də olsa, oxuyub qurtardım. Əlbəttə, mən bunu iki-üç günə də sənə qaytara bilərdim, onda görə o tərəf-bu tərəfini vərəqləməklə kifayətlənə idim. Lakin sənə toxunduğum məsələlər və ümumən material mənim üçün də çox maraqlı olduğundan, mümkün qədər diqqətlə oxumağa çalışdım. On gün xəstə olub yatağa düşməyim də əsəri tez qaytarmağıma mane oldu. Bu üzrxahlıqdan sonra, deyə bilərəm ki, sən yaxşı əsər yazmışsan, çox faydalı iş görmüşsən. Bu əsəri oxuyan hər kəs görəcəkdir ki, Mirzə Fətəlidən sonra Azərbaycan xalqının tənqidi fikri necə zəngin və maraqlı bir inkişaf dövrü keçirmişdir, estetikanın və bədii yaradıcılığın necə vacib, necə böyük məsələlərini həll etməyə çalışmışdır. Sən çox yaxşı və çox düzgün etmiş ki, daima elmi tədqiqatı XX əsr Azərbaycan realizminin xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirmək istiqamətində aparmışsan.

Sənə əsərin ən qiymətli cəhəti mən onu hesab edirəm ki, ədəbi-bədii fikrimizin müəyyən (və maraqlı) bir dövrdəki inkişafı ardıcıl surətdə, diqqətli tədqiqat olunmuş, sistəmləndirilmişdir. Nəticədə, elə zəngin, elə əhəmiyyətli bir mənzərə yaranmışdır ki, adamın ürəyi qürurla dolur. Abdulla Sur və Seyid Hüseyini isə bizim üçün tamamilə yenidən kəşf etmiş, nə qədər maraqlı və qiymətli fikirlər söyləmişsən.

Sənə əsərin dediklərimdən daha çox məziyyətləri var, yəqin ki, sənə rəsmi opponentlərinin və elmi suranın üzvləri onların üzərində daha müfəssəl dayanacaqlar.

Ümumən, özüm Kamal, sənə təbrik edirəm, nəhəng əmək sərf etmiş, çox gözəl iş görmüşsən, qiymətli əsər yazmışsan, müvəffəqiyyətlə müdafiə edəcəyinizə əminəm.

9.1.65-ci il. Bakı.
Məktubun əsl Kamal Talıbzadənin
şəxsi arxivindədir.
(Səhət doktorluq dissertasiyasının
ikiçildlik makina yazısından gədir)

Əhməd CƏFƏROĞLU

Professor, türk alimi

Kamal Talıbzadənin "XX əsr Azərbaycan ədəbi tənqidi" kitabı haqqında

Əsər türk ədəbiyyatında hələ ələ alınmamış ən nazik "problemlərdən birinə təmas etməkdədir.

Araşdırıcının əsl mövzusunun 1905-1917-ci illər Azərbaycan ədəbiyyatının tənqidi təşkil etdiyindən, haqlı olaraq XIX əsrin giriş ilini təşkil edən əsrin üzərində əsaslı durmuşdur, Rusiya idarəsi altına alınan Azərbaycanın kultür və ekonomik həyatını genişcə açıqlayan Talıbzadə, eyni zamanda müxtəlif ədəbi sahələrdə yetişən və qələm oynadan şair, yazıçı düşüncülərə də genişcə təmas etmiş, bir növ azəri ədəbiyyatını və fikri cəbhəsini tanıtmışdır.

Əsərin ən biçimli bölümünü "Azərbaycan ədəbi tənqidinin əsas cərəyanları" fəslə təşkil etməkdədir. Kitabın ikinci hissəsi mərhum Firudinbəy Köçərliyə həsr edilmişdir. Xatirəsi pək əziz olan bu dəyərlə azəri ədəbiyyatçısı haqqında nə söylənsə azdır. Xatirəsi əziz olduğu qədər əsərləri və görüşləri də cana yaxındır.

Eyni şey müəllifin əsərində müstəqil bir yer ayırdığı Seyid Hüseyn haqqında söyləyə bilər. Əsərdə bu kişini yaşatdığı üçün Talıbzadəyə haqq vermək gərəkdir.

Talıbzadənin bu əsəri fəvqəladə çəkici və öyrədici olmasıdır.

Türkiyyət məcmuəsi. - cild 17.

İstanbul, 1972. - s.277-281

Азиз ШАРИФ

О монографии "Азербайджанская литературная критика в начале XX века (1905-1917гг.)"

Работа Камала Талыбзаде - это первая и пока единственная попытка показать сложный процесс развития литературно-критической мысли и борьбу различных течений в азербайджанской критике дооктябрьского периода, первая попытка дать научно-исторический анализ творчества представителей азербайджанской общественной мысли начала XX века.

Перед автором стояла задача столь же интересная и увлекательная, сколь и трудная, требующая упорных поисков, тщательного отбора материала, больших знаний и опыта. Автор с успехом справился с ней, в результате мы имеем капитальный труд в важнейшей области азербайджанской филологической науки. Содержание книги выходит далеко за рамки ее названия: говорить о литературной критике XX века, не осветив в достаточной степени предшествующей истории этого литературного жанра, значило бы оторвать ее от национальной почвы, от исторических корней и создать ложное впечатление, что литературная критика впервые появилась в Азербайджане только в XX веке. Труд Камала Талыбзаде является безусловно ценным вкладом в азербайджанскую филологическую науку и свидетельствует об общем подъеме литературоведения в Азербайджане.

Вопросы литературы. - 1996. - №11.